

Czy sumienie ma króla? Tolerancja religijna w I Rzeczypospolitej

- [Wprowadzenie](#)
- [Film](#)
- [Interaktywne ćwiczenia multimedialne](#)
- [Podsumowanie](#)
- [Słowniczek](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Wprowadzenie

Na początku XVI wieku Kościół przeżywał kryzys spowodowany moralnym upadkiem duchowieństwa. W 1517 roku Marcin Luter przybił do drzwi świątyni w Wittenberdze 95 tez, które opisywały sytuację w Kościele. To wydarzenie zapoczątkowało reformację. Ten społeczno-religijny ruch dotarł również do Rzeczypospolitej. Szlachta chętnie przyjmowała kalwinizm, który nie zabraniał jej bogacenia się. Zarówno król, jak i szlachta nie chcieli dopuścić do wojen religijnych w kraju, dlatego uchwalono dokument gwarantujący pokój między wszystkimi wyznaniami.

Już wiesz

Przed zapoznaniem się z e-materiałem należy:

- znać i rozumieć pojęcie odrodzenia (renesansu);
- wiedzieć, co to jest humanizm;
- znać hierarchię kościelną w średniowieczu;
- znać przyczyny i skutki reformacji w Europie zachodniej;
- wiedzieć kim byli: Marcin Luter, Jan Kalwin, Henryk VIII;
- znać pojęcia: luteranizm, kalwinizm, anglikanizm;
- umieć wymienić najważniejsze zasady luteranizmu;
- znać sytuację wyznaniową w Rzeczypospolitej na początku XVI wieku.

Nauczysz się

- dlaczego Rzeczpospolitą nazywano krajem „bez stosów”;
- jaka była polityka Zygmunta Augusta względem innowierców;
- kiedy i w jakim celu uchwalono konfederację warszawską;
- dlaczego w Rzeczypospolitej panowała tolerancja religijna;
- jakie wyznania występowały w Rzeczypospolitej w XVI wieku;
- kim byli arianie i bracia polscy.

Film

Obrady soboru trydenckiego 1545–1563

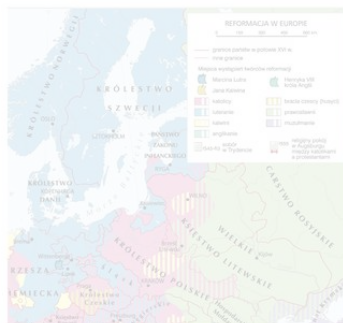
Zasób interaktywny dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/Dz4fh9VJk>

Źródło: LEARNETIC SA, licencja: CC BY-SA 3.0.

Interaktywne ćwiczenia multimedialne

Ćwiczenie 1

Na podstawie mapy określ prawdziwość poniższych zdań.

- Największe skupiska luteran znajdowały się na północnych obszarach państwa polsko-litewskiego.
- Na wschodnich obszarach Rzeczypospolitej dominowali przedstawiciele wyznania prawosławnego.
- W II połowie XVI wieku na obszarach Rzeczypospolitej nie mieszkali przedstawiciele kalwinizmu.
- Obszary państwa zamieszkiwane przez ludność wyznającą wyłącznie katolicyzm były w II połowie XVI wieku najmniejsze.

Prawda Falsz

☐☐☐☐

[pobierz mapę: epodreczniki.pl]

Zasób interaktywny dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D1Fn5lr7r>

Źródło: LEARNETIC SA, licencja: CC BY 4.0.

Podsumowanie

Podsumowanie

1. W 1525 roku Prusy Zakonne przekształciły się w świeckie państwo luterzańskie, Prusy Książęce. W wyniku hołdu złożonego przez księcia Albrechta Hohenzollerna stały się lennem Polski.
2. W XVI wieku przeniknęła do Rzeczypospolitej reformacja. Znaczna część mieszczan na północy kraju przyjęła luteranizm. Szlachta ze względów ekonomicznych skłaniała się ku kalwinizmowi.
3. Ponieważ królowi zależało na pokoju wewnętrznym, w kraju panowała tolerancja religijna.
4. Po śmierci Zygmunta Augusta zawiązano w Warszawie konfederację, która zapewniała swobodę wyznania szlachcie w Rzeczypospolitej. Akt konfederacji podpisano w 1573 roku.
5. W XVI wieku Rzeczpospolita była krajem wielu wyznań, oprócz katolików mieszkali tam także: prawosławni, luteranie, kalwini, arianie, bracia polscy, żydzi, muzułmanie, karaimi.

Słowniczek

hołd pruski

hołd lenny złożony królowi polskiemu Zygmuntowi Staremu przez Albrechta Hohenzollerna w 1525 roku w Krakowie; w jego wyniku Albrecht, po wcześniejszym przejściu na luteranizm i przekształceniu państwa zakonu krzyżackiego w świeckie księstwo uzyskał prawo do dziedzicznej władzy w Księstwie Pruskim (dawnych Prusach Zakonnych)

reformacja

ruch zmierzający do odnowy Kościoła, zapoczątkowany przez zakonnika Marcina Lutra w 1517 r.; doprowadził on do rozłamu w Kościele katolickim i pojawienia się nowych wyznań protestanckich, m.in. luteranizmu, kalwinizmu i anglikanizmu

sobór trydencki

zgromadzenie najwyższych duchownych Kościoła katolickiego obradujące w latach 1545–1563; jego celem była potrzeba reform w Kościele katolickim w obliczu rosnącej w siłę reformacji; sobór jest uznawany za początek okresu kontrreformacji

ugoda sandomierska

porozumienie pomiędzy zamieszkującymi obszar Rzeczypospolitej luteranami, kalwinami i braćmi czeskimi, zawarte w 1570 r. w celu obrony przed działalnością kontrreformacji i zaprzestania walk między przedstawicielami różnych wyznań protestanckich

Dla nauczyciela

Scenariusz

Autor

Learnetic

Temat zajęć

Czy sumienie ma króla? Tolerancja religijna w I Rzeczypospolitej

Grupa docelowa

VI klasa szkoły podstawowej

Ogólny cel kształcenia

Uczeń charakteryzuje stosunki wyznaniowe i narodowościowe w Rzeczypospolitej w XVI wieku.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- 1) porozumiewanie się w języku ojczystym;
- 6) kompetencje społeczne i obywatelskie.

Cele (szczegółowe) operacyjne

Uczeń:

- lokalizuje w czasie i przestrzeni wydarzenia związane z reformacją;
- wyjaśnia okoliczności, które zapoczątkowały reformację w Kościele;
- omawia wpływ reformacji na wydarzenia polityczne związane z dziejami państwa polsko-litewskiego;
- opisuje i ocenia politykę wyznaniową Zygmunta Augusta.

Metody/techniki kształcenia:

- film
- drzewo decyzyjne
- praca pod kierunkiem
- ćwiczenia interaktywne
- dyskusja

Formy organizacji pracy:

- praca grupowa
- praca zbiorowa

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca

1. Nauczyciel podaje temat i cele zajęć.
2. Nauczyciel zwraca uwagę, że okres XVI wieku na obszarze państwa polsko-litewskiego obfitował w wiele znaczących wydarzeń i zachodzących procesów historycznych. Obok rozwijającego się w kulturze i sztuce renesansu, rósł w siłę polityczny ruch egzekucyjny obrazujący rosnące znaczenie średniej szlachty w państwie. Wiek ten zapisał się także jako okres wielkich przemian o charakterze religijnym, z początkującym reformacją wystąpieniem Marcina Lutra na czele.

Faza realizacyjna

1. Nauczyciel informuje uczniów, że obejrzą film, który zobrazuje im okoliczności, w jakich została zapoczątkowana reformacja oraz wpływ tego wydarzenia na państwo polsko-litewskie. Następnie wyjaśnia, że zadaniem uczniów będzie wejście w rolę władców Polski i Litwy oraz ustosunkowanie się do przemian religijnych zachodzących na kontynencie europejskim.
2. Nauczyciel dzieli uczniów na grupy i rozdaje arkusze drzewa decyzyjnego z wpisanym problemem: W Europie Zachodniej rozwija się reformacja. Jak wobec tego zjawiska powinni zareagować Jagiellonowie?
3. Uczniowie oglądają fragment filmu (0:00-3:26).
4. Po projekcji uczniowie uzupełniają schematy drzewa decyzyjnego. Po upływie wyznaczonego czasu (ok. 15 minut) uczniowie określają cele i wartości, którymi powinni kierować się Jagiellonowie, a następnie odczytują możliwe rozwiązania oraz ich pozytywne i negatywne skutki.
5. Nauczyciel poleca uczniom wykonać ćwiczenia interaktywne oznaczone numerami 1-3. Mają one usystematyzować dotychczasową wiedzę uczniów. Po ich wykonaniu nauczyciel wspólnie z uczniami omawia te ćwiczenia.

6. Nauczyciel wyjaśnia, że kolejna część filmu zaprezentuje sposób, w jaki na postępującą w Europie reformację, w tym w państwie polsko-litewskim, zareagował ostatni władca z dynastii Jagiellonów.
7. Uczniowie oglądają fragment filmu (3:27–7:50).
8. Po projekcji nauczyciel poleca uczniom wykonać ćwiczenia interaktywne oznaczone numerami 4–5. Mają one usystematyzować dotychczasową wiedzę uczniów. Po ich wykonaniu nauczyciel wspólnie z uczniami omawia te ćwiczenia.
9. Nauczyciel zapisuje na tablicy tezę: Zygmunt August – idealny władca na czas reformacji. Następnie dzieli klasę na dwie grupy. Jedna ma za zadanie przygotować listę argumentów potwierdzających tę tezę, a druga argumentów zaprzeczających jej. Po upływie wyznaczonego czasu (ok. 10 minut) uczniowie odczytują przygotowane listy argumentów, po czym angażują się w krótką dyskusję, której celem jest przekonanie grupy przeciwnej do własnych argumentów.

Faza podsumowująca

Nauczyciel poleca uczniom wykonać ćwiczenia interaktywne oznaczone numerami 6–10. Mają one usystematyzować dotychczasową wiedzę uczniów. Po ich wykonaniu nauczyciel wspólnie z uczniami omawia te ćwiczenia.

Nauczyciel inicjuje pogadankę w celu omówienia i utrwalenia zagadnień poruszonych w filmie i na zajęciach.

Praca domowa

Spróbuj wczuć się w rolę króla polskiego Zygmunta Augusta po otrzymaniu listu od papieża Pawła IV. Co byś odpowiedział papieżowi? Jakich byś użył argumentów, aby usprawiedliwić swoje postępowanie? Napisz odpowiedź.

Propozycja dodatkowa

Rzeczpospolita przez długi czas była państwem wielonarodowym i wielowyznaniowym. Ślady tej różnorodności są w wielu miejscach wciąż obecne. Podzielcie się na grupy i przygotujcie – korzystając z kilku źródeł informacji – prezentację na temat różnych wyznań mieszkających w Waszej okolicy. Opiszcie ich historię, prowadzoną współcześnie działalność oraz jej wpływ na lokalną społeczność.

Metryczka

Tytuł

Czy sumienie ma króla? Tolerancja religijna w I Rzeczypospolitej

Temat lekcji z e-podręcznika, do którego e-materiał się odnosi

Raj dla różnowierców.

Przedmiot

Historia

Etap edukacyjny

II szkoła podstawowa

Podstawa programowa

20. Społeczeństwo i ustrój Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Uczeń:

2) wyjaśnia okoliczności uchwalenia oraz główne założenia konfederacji

warszawskiej i artykułów henrykowskich;

Nowa podstawa programowa

X. Początki Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Uczeń:

1) charakteryzuje stosunki wyznaniowe i narodowościowe w Rzeczypospolitej; wyjaśnia główne założenia konfederacji warszawskiej;

Kompetencje kluczowe

Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE z 18.12.2006 w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie:

1) porozumiewanie się w języku ojczystym;

6) kompetencje społeczne i obywatelskie.

Cele edukacyjne zgodne z etapem kształcenia

Uczeń:

- wyszukuje oraz porównuje informacje pozyskane z różnych źródeł i formułuje wnioski;
- dostrzega w narracji historycznej warstwę informacyjną, wyjaśniającą i oceniającą;
- wyjaśnia związki przyczynowo-skutkowe analizowanych wydarzeń, zjawisk i procesów historycznych.

Powiązanie z e-podręcznikiem

https://www.epodreczniki.pl/reader/c/195668/v/28/t/student-canon/m/j0000008SRB2v32#j0000008SRB2v32_00000008

https://www.epodreczniki.pl/reader/c/195668/v/28/t/student-canon/m/j0000008SRB2v32#j0000008SRB2v32_0000000Q

https://www.epodreczniki.pl/reader/c/195668/v/28/t/student-canon/m/j0000008SRB2v32#j0000008SRB2v32_0000001N